

PRW bijeenkomst 20 september

Kunnen de Kaderrichtlijn Marien en OSPAR de onderwaternatuur van de Waddenzee verder helpen?

Aanwezig

Ingrid van Beek (PRW), Martha Buitenkamp (PRW), Ilse van der Velde (MIN I en W), Oscar Bos (Wageningen Marine Research), Laura Tack (RWS), Paul Rutten (BAW), Jeroen Vis (MIN LNV), Albert Reitsema (Prov. Fryslân), Mees van der Donk (Min LNV), Gerjan Piet (WUR), Anouk Goedknegt (RHDHV), Suzanne Stuijzand (RWS), Hans van Hilten (Waddenfonds), Michiel Fiet (PRW), Karst Jaarsma, Lies van Nieuwerburgh (RWS), Niels van Houten (MIN LNV), Ester Kuppen (Waddenvereniging), Sonja vd Graaf (PRW, Ladifo Farah (MIN I en W).

Presentaties

De presentaties van Ingrid van Beek, Ilse van der Velde en Oscar Bos worden toegezonden aan de deelnemers. Het rapport van Altenburg en Wymenga, waarin beschreven staat in hoeverre bestaande beleidskaders ondersteunend kunnen zijn voor het streefbeeld onderwaternatuur, zoals dat door PRW is ontwikkeld, is te vinden via <https://rijkwaddenzee.nl/wp-content/uploads/2021/09/210621-Bijlage-C-Handelingsperspectief-onderwaternatuur-Waddenzee-eindversie.pdf>. Daar zijn ook meer rapporten en achtergronden te vinden over het streefbeeld onderwaternatuur.

Deelnemers hebben het onderstaande ingebracht:

- De Waddenzee kan als beschermd gebied aangemeld worden bij OSPAR. Dit versterkt de noodzaak om te voldoen aan de afspraken die in OSPAR zijn vastgelegd.
- In hoeverre is het terecht, gezien vanuit een OSPAR perspectief, om de Waddenzee afzonderlijk van de Noordzee te beschouwen? Dit zijn toch ook twee sterk samenhangende systemen.
- Er is veel voor te zeggen om de aanpak als het gaat om KRM en OSPAR in Nederland gelijk te trekken met de aanpak van Duitsland (KRM complementeert KRW, N2000 en MSP) en Denemarken (KRM is leidend). Het is ook goed daarvan te leren. Kijk o.a. naar de presentaties van Duitsland en Denemarken in het PRW policy webinar van 24 september 2021. [Beschermingsbeleid onderwaternatuur op trilaterale agenda - Programma naar een Rijke Waddenzee](#)
- Focus vooral op handelingsperspectief: richt je op componenten van het ecosysteem die door de mens beïnvloedbaar zijn. Bijvoorbeeld soortensamenstelling en grootte van de visgemeenschap wordt (mede) bepaald door visserijdruk, wat een beheersbare menselijke activiteit is.
- Bij het opstellen van indicatoren wordt onderscheid gemaakt tussen toestand indicatoren en drukfactor indicatoren. Het blijkt dat drukfactoren het makkelijkst meetbaar zijn. Een pragmatische invalshoek is om aan dergelijke drukfactoren prioriteit te geven bij het opzetten van indicatoren en monitoring. Maar ook systeemkenmerken moeten in beeld komen, omdat juist de combinatie van systeemdata en ontwikkeling van drukfactoren een integraal inzicht kunnen geven.

- KRM en OSPAR bieden qua kennis en systematiek veel. Onder OSPAR zijn door de lidstaten sinds het bestaan van de conventie (1992) indicatoren ontwikkeld. KRM gebruikt veel van deze indicatoren als criteria voor de 11 KRM descriptoren. Daarnaast heeft KRM ook zelf indicatoren ontwikkeld zoals de BISI (Benthische Indicator Soorten Index). Probeer daar voor de Waddenzee gebruik van te maken en op mee te liften.
- Bekijk goed welke indicatoren bruikbaar zijn voor de Waddenzee. De website van OSPAR ([OSPAR Commission | Protecting and conserving the North-East Atlantic and its resources](#)) geeft toegang tot een enorme hoeveelheid (wetenschappelijke) kennis. Het vergt wel wat studie om de website goed te doorgronden.
- De KRM wordt in 2023 herzien. De verwachting is dat er dan o.a. meer aandacht zal zijn voor het integraal beoordelen van cumulatieve drukfactoren en de formulering van milieudoelen in relatie tot de goede milieutoestand. Het is goed deze herziening in de gaten te houden.
- MONS: Kijk voor de aanpak van de monitoring eens op de aanpak voor de Noordzee. [MONS Onderzoeks-en monitoringprogramma - Noordzeeloket](#).
- Denk bij het opzetten van meer monitoring ook aan de politiek bestuurlijke kant: wat moeten we echt weten (need or nice to know?)
- Reken je ook niet te rijk met OSPAR en KRM. De invulling van de ecosysteembenadering, als het gaat om het voedselweb, is ook in OSPAR en KRM nog maar beperkt uitgewerkt naar indicatoren. Dit gaat de komende jaren gebeuren. De zoektocht van PRW in het kader van streefbeeld OWN wordt in die zin breed herkend. Dit geldt ook voor het formuleren van referentiesituaties (de goede milieutoestand) en streefwaarden. Dat is erg lastig, zeker voor een dynamisch systeem. Wees daar duidelijk en eerlijk over. We weten ook nog zoveel niet en snappen het systeem ook niet helemaal goed. Mogelijk is het formuleren van randvoorwaarden voor het goed kunnen functioneren van het systeem het maximaal haalbare.
- Een referentiesituatie gebruiken is lastig voor componenten van het ecosysteem die veranderlijk zijn, zoals de fytoplankton soortensamenstelling. Dan is het ook relevant dat de randvoorwaarden voor het goed functioneren van het systeem op orde zijn.
- De KRM is op een aantal punten aanvullend op de KRW, maar overlapt ook. Bijvoorbeeld de soortbenadering is in KRM verder uitgewerkt dan in KRW. Een "verschillenanalyse" zou duidelijk kunnen maken wat KRM voor de Waddenzee zou kunnen toevoegen.

Vervolg

De bijeenkomst was interessant, maar te kort om recht te doen aan dat wat KRM en OSPAR inhoudt en mogelijk te bieden heeft voor de Waddenzee. PRW kan geen vervolg geven aan deze bijeenkomst, omdat PRW eind 2022 stopt. PRW zorgt voor een overzicht van de acties die voort kunnen komen uit deze bijeenkomst.